

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

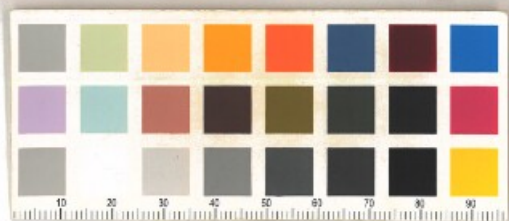
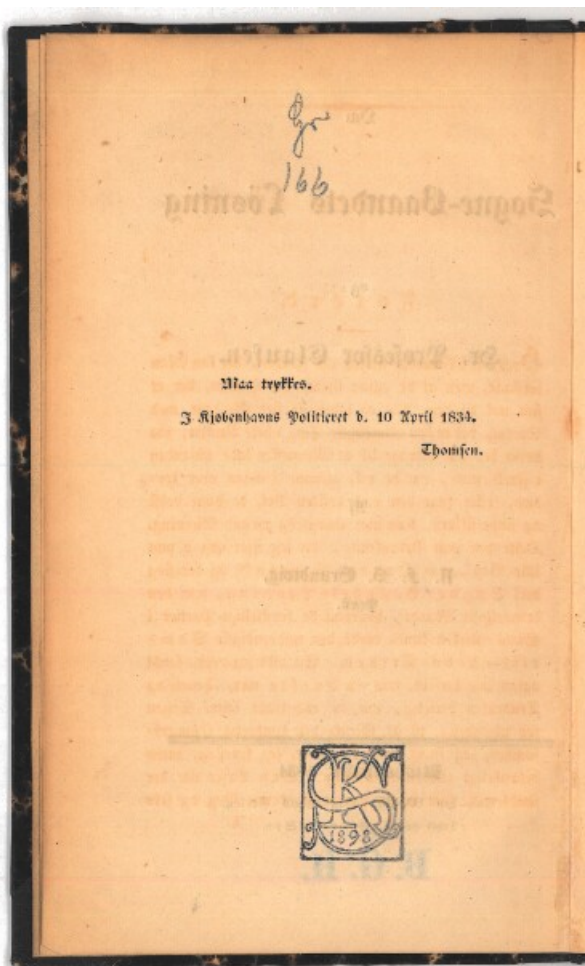
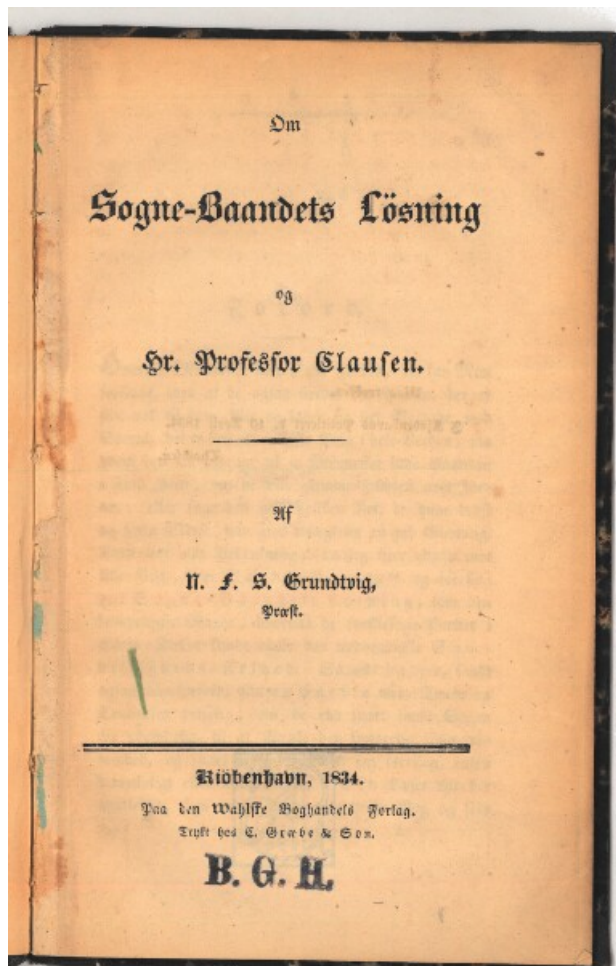
Titel: Om Sogne-Baadets Lösning og Hr. Professor Clausen

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om Sogne-Baadets Lösning og Hr. Professor Clausen", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 1. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1834_529-txt-shoot-idm118/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

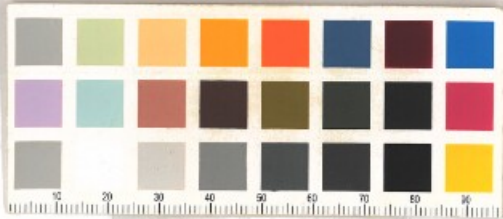

Forord.

Hvorfor Mennesker strides om Jorden, det kan Man forstaae, men at de ogsaa strides om Himlen, der er stor nok til dem Alle og lader sig slet ikke tage med Storm, det er den urimeligste Ting i hele Verden, saa hvem der kan bidrage til at Mennesker lade hinanden i Fred enten, om de vil, glemme Himlen over Jorden, eller søge den paa hvilken Dei, de huger bedst og sinde sikkest, han gjør unægtelig en god Gjerning. Dette var min Betænkning, da jeg isfor udgav min lille Bog „om Daabs-Pagten“ og foreslog deri Sogne-Baadets Løsning, som den læmpeligste Maade, hvorpaa de forstieilige Partier i Stats-Kirken kunde vinde den nødvendige Samvittigheds-Frihed. Saavidt jeg veed, fandt ogsaa alle Læsere, paa en Gæstet nær, Tønen og Tændelsen priselig, om de end snart fandt Sagen for ubetydelig til at staae den synderlig Opmarksomhed, og snart fandt Middelet, jeg foreslog, enten betænkeligt eller utilstrækkeligt. En Læser var der imidlertid, som netop gjorde mig denne Bog og selv

dens fredelige Tøne til en stor Brønde, ja han lod det end ikke være nok isfor at sige mig mange Hartligheder i den Talening, men har i Kar maalt mig Skjæpsen fuld, ved at bestynde Bogen for den djævelste Paastand „at Forsagelse af Synd, og all Dødt, som er Gud misgæstelig, er en Forvansning af den kristne Daab, en Afstæffelse af Daabens Pagt, en Opbærelse af Kirke-Samfundet med Fædrene og den ægte Christne Menighed.“ Mindst skulde Man troet, at en Læser, der indfylder saadan Daarelliste-Snak i en Bog, der er ligesaa fri derfor som let at forstaae, at han var Profesfor i Theologien ved Kiøbenhavn's Universitet, og at han der sues over min fredelige Bog, var Hr. Profesfor Clausen, der unægtelig høit kunde trænge til at komme i en fredeligere Stilling til Lovene for den Danske Stats-Kirke; men blandt Verdens mange Urimeligheder som alligevel findes virkelige, er dog ogsaa denne, og da jeg isfor kun forgiæres strabde at hensele Hr. Profesforens Opmarksomhed paa det ligesaa urimelige som ubillige i hans Afseer, vil jeg nedig i Kar igien giere mig forgiæres Uæstlighed.

Men næglet jeg naturligvis under nærværende Omstændigheder hverken beovser eller har lyst til at andse og drøfte hvad Hr. Profesforen finder for godt at skrive om mig og mine Bøger, saa dog hverken kan eller bør jeg tie, naar jeg troer, hans kække Paastande, der, trods al Giendrivelse, idelig gientages, kan giere Støde. Litterær usfabelig er nu vist nok i mine Dine al Profesforens Skrift imod mig, hvem han aldrig endnu har været aandelig

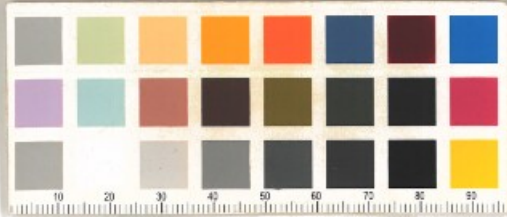
at møde; men borgerlig kunde det dog maa-
ste nok giøre Stude, at Professoren, der nu oven-
skibet staaer i Spidsen for vort eneste Theo-
logiske Facultet, Synge Van-Straaalen med
sin lille Bog om Daabs-Pagten, som et gruelt
Uhyre; thi derved kunde Dymarktsomheden bortledes
fra dens virkelige Indhold, som dog alle Fredens
og Samvittigheds-Frihedens sande Venner
maa ønske taget under moden Overveelse.

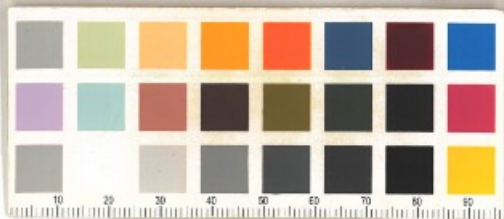
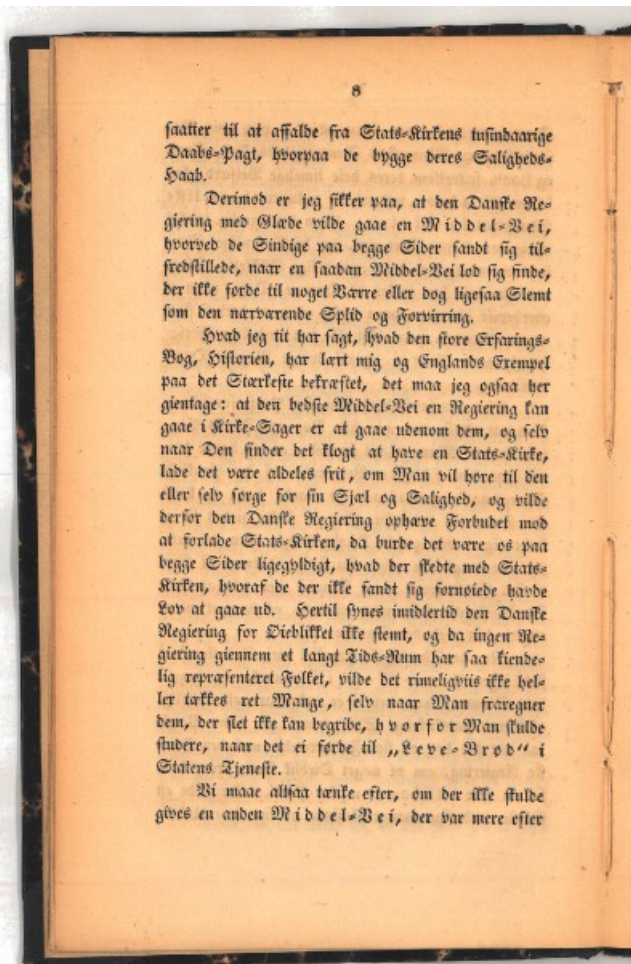
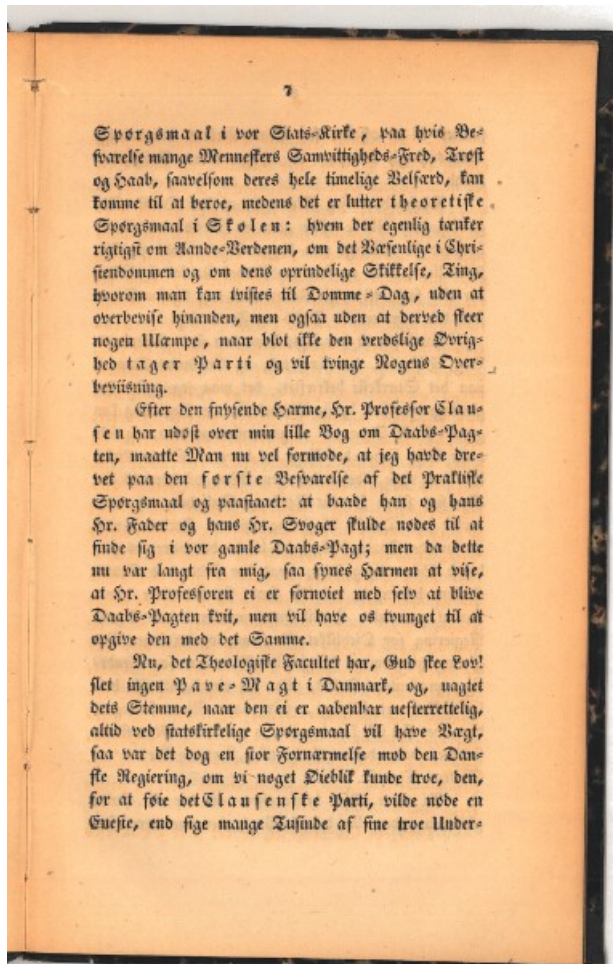
Til nu at afvende denne Stude veed jeg intet
bedre Middel end at strive en ny lille Bog, der end
mere frembræder Sagen og er, om muligt, endnu
lettere at forstaae og vanskeligere at misbruge, og ene
fra denne Syns-Punkt beder jeg Læseren betragte
disse Blade „om Sogne-Baandets Løs-
ning“, som ei fra nogen anden Side giøre Krav
paa mindste Værd, og som jeg er nødt til at giøre
saa knappe paa Indhold som muligt, for at det skal
holde des haardere at forrykke Syns-Punkten. Naar
Man i Krig besyldes for at være rykket frem og
blevet slaact, hvor Man aldrig har tænkt at komme,
da er det den bedste Siendrivelse at rykke frem, hvor
Man virkelig staaer, og tilbyde Slag; thi kommer
der ikke Andet ud af, maaske det dog blive klart, baade
hvor Man har sin Stilling og hvad der først maatte
see, for Modstanderen med mindste Grund kan tri-
umphere!

Hr. Stiftsprovst Clausens sandhastige Bægring
ved at forrette Daaben efter Ritualet, og hans Son
Hr. Professorens dristige Forlangende, at vor Daabs-
Pagt desaarfaag, uden alt Hensyn paa muelig For-
argelse eller Klogskabs Indvendinger, skal forandres
efter hans og hans Hr. Faders Hoved, disse Ting
har, som Man veed, gjort det soleklart, hvad vel
længe var vitterligt nok, men hvorom dog Mange
syndes at tvivle: at der virkelig i den Danske Stats-
Kirke findes to modsatte Partier, af hvilke det Eine,
med de Hr. Clausen i Spidsen, absolut vil have
Stats-Kirkens Indretning og især Daabs-Pagt
te n forandret, medens det Andet, hvortil jeg hører,
vel fornøjet med alt det Anordnede, især uroffelig vil
holde fast ved Stats-Kirkens tusindaarige
Daabs-Pagt, som vi troe, er den Christne Kir-
kes oprindelige Pagt, hvorved Daaben som et stort
Raade-Middel er betinget, og hvorfra derfor
Jugen, som vil have Gavn af sin Daab, kan vige.

Hvad er nu herved at giøre? Skal de Hr. Claus-
sen og deres Tilhængere tvinges til at lade den gamle
Daabs-Pagt oprette med deres Born, og naar de
selv vil være Præster, oprette den Samme med alle
de Born, de døbe; eller skal den gamle Daabs-Pagt
affattes, og vi, der ei kan give Slip paa den, be-
handles som fanatiske Dyrerere; eller skal begge Par-
tier faae Lov til at følge deres Tro og Overbeviis-
ning, men nodes til dermed at noies og lade hinan-
den borgerlig i Fred, mens Aanderne virke og Fru-
terne tale?

Dette, indseer Man let, er det store Praktiske

Danmarks Hoved og første dog omtrent til samme Maal? Opgaven er vistnok vanskelig, men Saameget er dog soleklart, at kun blot Kirke-Risikanden for Diebliffet blive taalelig og større Religions-Frihed i Stilhed forberedes ved at løse Sogne-Baandet, da er Meget vundet med liden eller ingen Opoffrelse. Dette var min Paastand i den lille Bog om Daabs-Pagten, som Professor Clausen citerer for en ganske anden ligesaa „uhørt som uhyre“ Paastand, og det være nu baade ham og alle Lesere sagt, at det ene og alene er hin Paastand, jeg her vil gjentage og udvise.

Sogne-Baandet bestaar, som Man veed, deri, at alle de der boe i et vist Sogn er ikke alene forbundne til at svare Tiende eller Præste-Penge til vedkommende Sogne-Præst, men ogsaa til at bestjene sig af ham ved alle kirkelige Handlinger. Blandt Disse er der nu nogle, saasom Brude-Vielsse og Jerds-Paaastelse, hvorved det ei giver synderlig Forskiel, om de forrettes saa eller saa, da det kun er Kirke-Skikke, som ei vedkomme Salighedens Sag; men ganske anderledes er det med begge den Christne Kirkes Raade-Midler: Daaben og Nadværen, tilligemed den fra Varne-Daaben uafstillelige Confirmation (Vestraafelse) i Daabs-Pagten; thi vel kan der ogsaa ved Raademidlernes Forvaltning være endel Willkaarligt, hvorpaa det ei saa nøie kommer an, men det Væsenlige derved er de Levende en Saligheds-Sag, og da paa Landet alle de Unge, der skal confirmeres, er forpligtede til at lade sig undervise i deres Christen-

dom af Sogne-Præsten, faaer Sogne-Baandet derved en Stramhed, som under de nærværende Omstændigheder gier det utaaligt.

Saa længe nemlig Forfæstelserne i en Stats-Kirke om Raade-Midlernes Forvaltning og Confirmation-Underviisningen er christelige og de virkelig følges af Præsterne, da har de Christne ikke synderlig Grund til at besvare sig over Sogne-Baandet, thi Raade-Midlernes Virkning beror ikke paa Præstens Personlighed, og kiendt Confirmation-Underviisningen for en stor Del beror derpaa, er dog selv en daarlig Underviisning taalelig, naar den ikke strider mod Daabs-Pagten. Nu derimod, da Forfæstelserne vel ere christelige men følges af Mange kun forsaavidt de selv finde for godt, nu indseer Man let, at hvor de Lutheriske Christne har Sogne-Præster, som hverken vil oprette deres Daabs-Pagt med Børnene eller bekræfte dem i den, altsaa naturligvis endnu mindre undervise dem efter den, der sulke de Lutheriske Christne under en Samvittigheds-Lyng, som er hænnetraabende. — Baandet har imidlertid aldrig været saa stramt, som det netop i den sidste Tid er blevet, thi for de senere Anordninger om Alnne-Skolevæsenet, lod Bønderne deres Børn gaae til Læring og confirmere i eller uden Sognet, som de lystede, og en Læring heraf finde vi endnu i Kiøbenhavn, hvor dog de fleste Forældre endnu har Lov til at afgjøre, hos hvilken Præst de vil have deres Børn underviste og confirmere. Her er Sogne-Baandet ogsaa løst i Henseende til Nadvæ-

ren og behøvede altsaa kun at løses ved Daaben, for at tabe den Stramhed, der besværet Samvittigheden.

Naar jeg taler om Sogne-Vaandets Løsning, mener jeg altsaa slet ikke Andet, end at Daaben blev i Kiøbenhavn ligesaa fri som Confirmationen og Nadveren i langsomelig Tid uden mindste Mæppe har været, og at denne Frihed udskrædes til hele Riget.

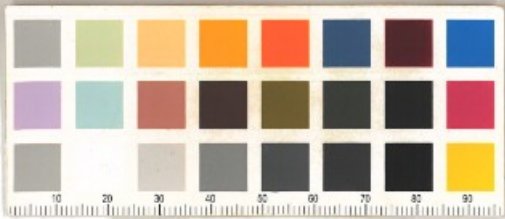
Derfor nu enten Professor Clausen eller Andre paastod, at den Smule Frihed kun vilde nytte lidt til at berolige Gemytterne og afhjælpe Forvirringen, da kunde de vist nok anføre Grunde for denne deres Mening; men det kan jo dog alleupartist se, at Forslaget er uskyldigt, og at et Løse-Middel, der intet koster og aldrig kan skade, dog nok var værdt at prøve i en forvirret Sygdom. Er nemlig Confirmationen fri i Kiøbenhavn, hvor den betales, kan den dog sagtens ogsaa være fri paa Landet, hvor det er Præsterne forbudt at lade sig betale for den, og hvad Barne-Daaben angaar, da kunde det Par Skilling, den sædvanlig smider af sig, dog vel ikke komme i Betragtning, hvor det gjælder en Samvittigheds-Sag; men selv om saa var, kunde jo Den, der lod sit Barn døbe uden Sognet, forpligtes til at erlægge Kiøndelen ved Forretningens Indførelse i Sognets Kirke-Bog.

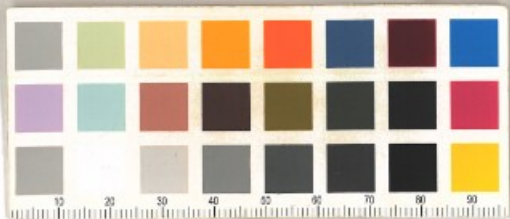
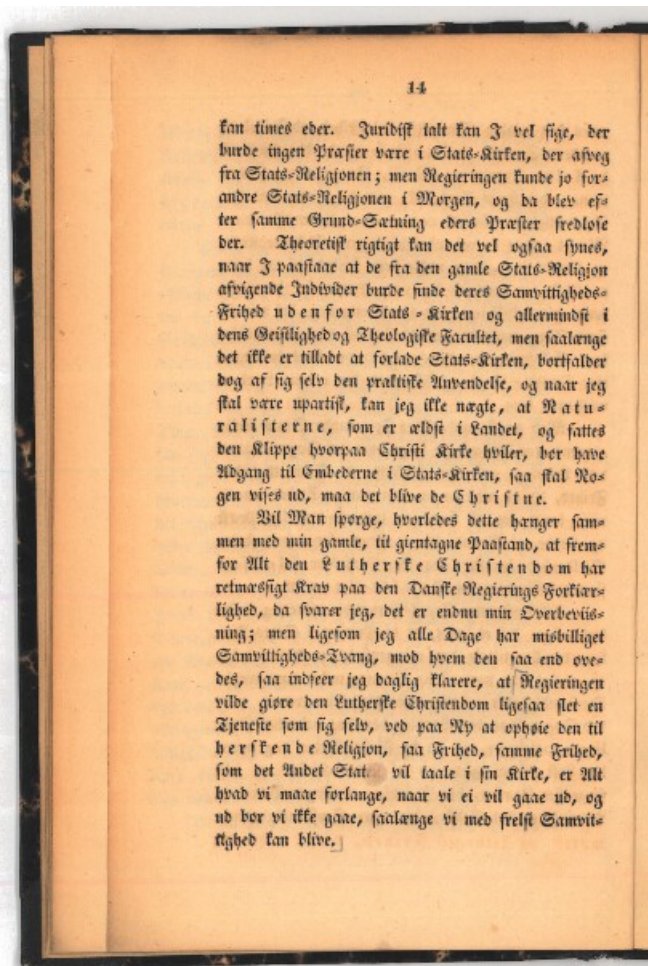
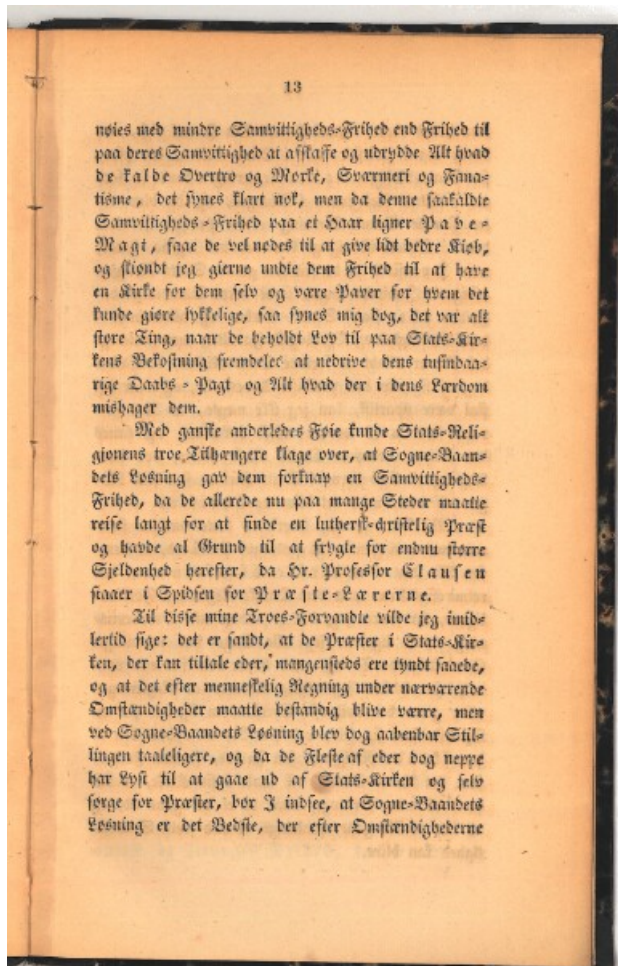
Naar jeg altsaa foreslaaer Sogne-Vaandets Løsning, da foreslaaer jeg aabenbar en uskyldig og let iværksættelig Ting, der oveniud langt fra at være os fremmed, har i langsomelig Tid fundet Sted midt

iblandt os, netop der, hvor, efter Sagens Natur, Friheden til at vælge mellem Præsterne maatte blive stærkest benyttet og kunde snarest forløbne, uden at dog deraf er flydt mindste Mæppe som var værd at nævne.

Hvem der altsaa vil nægte dette Forslag sit Bifald (end sige i den Anledning udskrive mig for Fanatisme) og jeg veed ikke hvad) maa nødvendigvis enten være en svoren Fiende af Samvittigheds-Frihed, eller han maa antage, at Denne slet intet vandt derved. Hvem der nu er det Første, han bransdemærker derved i mine Dine sig selv, og det er altsaa uskyldigt at ville oplyse Noget i aandelige Ting, der lukker Dinene for det Klarest, vi kan sige, som uregterlig er, at da Enhver af os selv maa gjøre Gud og sin Samvittighed Regnskab for, hvordan han forarbejder sin Saligheds-Sag, bliver det ogsaa aabenbar Enhvers egen Sag, hvori intet andet Menneske har Ret til at blande sig imod vor Villie, med mindre vi er gale nok til at paastaae det er os en Saligheds-Sag at gjøre Andre Fortræd. Hvem der antager det Sidste, nemlig at Sogne-Vaandets Løsning slet ikke vilde være nogen Binding for Samvittigheds-Friheden, maa nødvendigvis paastaae, at alle Stats-Kirkens Præster troe, tænke og tale eens, og da det Mødsatte er vitterligt, kan Spørgsmaalet aldrig være: om der vindes mere Samvittigheds-Frihed ved Sogne-Vaandets Løsning, men kun, om der kan vindes Saamegen som de Sindige paa begge Sider kan og vil nydes med.

At nu de Hrr. Clausen ikke finde, de kan

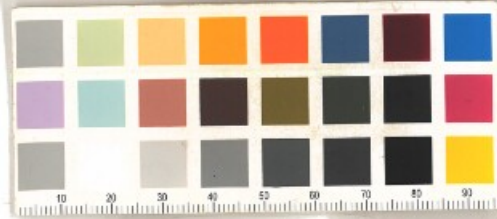
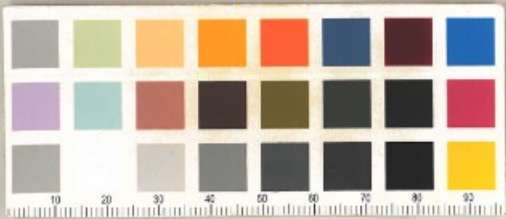
I Henseende til Præste-Lærerne vil en oplyst Regjering, som taaler modtagne Partier i sin Kirke, vist nok sørge for, at begge Partier mellem dem har omtrent lige myndige Repræsentanter, eller gjøre en Forandring med den Theologiske Examen, som hæver Misforholdet; men det vil være med Hensyn paa begge Partier, og den eneste billige Klage de Lutheriske Christne, efter Sogne-Baadets Løsning, kunde føre, var da at den Theologiske Underviisning ved Universitetet synes for Dieblisset udelukkende at være i det andet Partis Bold. Jeg siger det synes saa, thi de yngre Medlemmer af det Theologiske Facultet ere Publikum saa lidet bekendte, at Man har ingen Grund til at haabe, Hr. Professor Clausen blandt dem skulde finde nogen Mod-Bægt, og da alle Theologiske Studenter dog baade er forbundne til at høre Facultetets Forelæsninger og kan ene alle dets gunstige Dom for Afgang til Geistligt Embede, saa synes vist nok for Dieblisset de Lutheriske Christnes Stilling i Stats-Kirken fortvivlet. Naar imidlertid dette Misforhold, som Universitets-Directionen synes at have overset, blev hævet, da tør jeg sige, at Sogne-Baadets Løsning kunde stærke begge Partier al den Frihed, de i Stats-Kirken kan forlange, og ud af den vil jo dog Ingen af dem.

Saa snart nemlig Sogne-Baadet var løst, saa Enhver kunde frit søge Sjæle-Sorgen for sig og Sine i Stats-Kirken, hvor han var at finde, da havde Regjeringen frie Hænder og kunde uden al Samvittigheds-Tvang tilstaae sine Præster en dogmatiske og liturgiske Frihed, der er nødvendig

for at de kan virke med Liv og Lyst, altsaa for at de rei kan gavne Staten, men var, under de nærværende Omstændigheder, et Raag for de bundne Menigheder, som vor Regjering kun behøvede at hende for at afflyde det.

Saaledes faaer Sogne-Baadets Løsning for mig, som et let og simpelt Middel, hvorved ikke blot Samvittigheds-Tvungen og den deraf opstaende Forbitrelse bortfalder, men hvorved tillige al den Liberalitet og videnskabelige Frihed Noget kan onste sig, bliver muelig uden al Forurettelse, og Man vil da let kunne forklare sig min Forbauselse, og jeg vil arlig lægge til min Skam, over, i Anledning af et saa freddeligt, upartisk og velment Forslag to Aar i Træk at høre de største Hartigheder af Hr. Professor Clausen, som om jeg var en saarligt Forsægter af det Hierarchi, han selv, vitterlig eller uvitterlig, fører i sit Skjold. Hvor jeg netop taler den aandelige og kirkelige Friheds Sag, som Noget vi paa begge Sider bør staae høit over den sorgelige Trümpf at gjøre Bødd paa hinandens Samvittighed, der siger han mig som den, der vil lægge min Troes Raag paa alle Sjæle, og med det Samme driver han paa, at den tusindaarige Daabs-Pagt i Stats-Kirken skal afløses, uden mindste Hensyn paa os, hvem det er en Samvittigheds og en Saligheds Sag at blive den tro indtil Døden!

Dette burde være nok og meer end nok om saa klar en Sag; men neppe vilde dog Hr. Professor Clausen for sin egen Skyld saa aldeles blotte sig, dersom han ikke vidste, der endnu var en heel Deel Læsere, der kun behøvede at høre den gamle Lege, at de

Herrer Clausen er Kampene for Dplysning, samt for den religiøse og videnskabelige Frihed og fore Striden paa den humaneste og liberaleste Maade, medens jeg, som bekendt, er Kampen for Mørke, Dvertro og Lands-Lvang og følger for disse med alle Barbariets og Fanatismens affhyelige Baaben; Mange, siger jeg, behøve kun at høre denne Lære, som de kan udenad, for alle at see det Mindste af hvad der ligger aabent for deres og hele Verdens Øine.

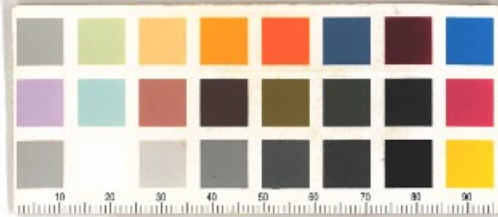
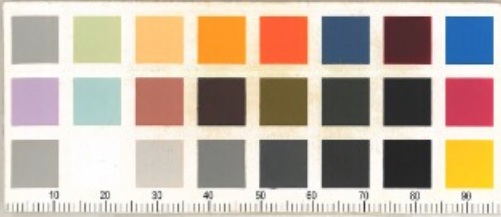
Derfor alene finder jeg det nødvendigt at tilføie et Par Ord om denne Beviis-Maade, i det Haab at overbevise vel ikke de stive Clausenianer, men dog de Neutrale om, at havde ovennævnte Beviis-Maade end ingen anden Feil, har den dog aabenbar den meget Glemme at giælde noget ganske Andet end hvad Taler er om.

Spørgsmaalet er jo nemlig ingenlunde om de Hr. Clausen og mig: hvem af os der udmærker sig mindst ved Videnskabelighed, Tolerance, Humanitet o. s. v., thi derpaa beroer, Gud stee Lov! hverken den store Verdens eller det lille Danmarks Fred og Vre, Bæ og Bel, saa vi gjorde sikkert Klogest i paa en bedre Maade at oversee vor egen Ringhed, naar vi behandle det store Spørgsmaal: hvorledes Dplysning og Samvittigheds-Frihed kan stee deres Ret iblandt os.

Saa snart vi nu imidlertid glemme vore Smaa-Personer og alt det Smaaavurte, da finde vi strax at Fornuft og Erfaring er aldeles enige om tre Ting, som ene og alene bør afgjøre nærværende Sag. Først

kan Man nemlig aldrig regne efter hvad en Enkelt eller et vist Sæt Folk kalder Lys og Mørke i Salighedens Sag, da Paven naturligvis ligesaa lidt som Luther vil kalde det han beskriver „Lys“ og det han anbefaler „Mørke“, medens det paa Troens Snemærker nødvendig til Donnedag maa blive videnskabelig tvivlsomt, hvem der i Grunden har Ret. Heraf følger at selv den sande Dplysning om aandelige Ting lader sig umuelig paatvinge, og allermindst med verdselig Mægt, der tværtimod bestyrker os i vor Tro, om vi har Nogen, og forbittrer os mod Tyranniet, Haanden vil øse over den frubaarne Mand, saa netop, dersom det attende Aarhundredes Dplysning er sand, gjør det dens Baaben-Dragere tilfold Slam at ville udbrede den paa den mest bagvendte Maade. Søndelig maa Man derfor kalde det topmaalt Daarskab, naar en verdselig Dyrighed laaner sin Arm til den Umuelighed at onvende Folk med Sværd, hvorved Den kun forgræber sig paa Memestets Helligdom og gjør sig forhadet hos sine bedste Underfætter, som umagtelig er dem, der baade har en om Samvittighed og Kraft til for Dens Skyld at taale hvad det skal være.

Lad os nu engang sætte, hvad jeg naturligvis er saa langt som muligt fra at indrømme, men hvad jeg gjerne lader staae ved sit Bærd, lad os sætte at den Clausenske Dplysning baade i sin populære og videnskabelige Skikkelse var et uforligneligt Messier-Verk af den menneskelige Fornuft og Forstand, ja, for at gjøre det complet, lad os sætte, den var en feilfri, guddommelig Aabenbaring, saa vilde dog selv de største Mirakler, dens Dpbavs-

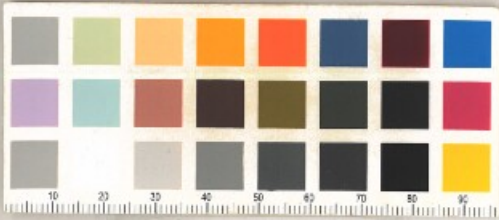
mand kan have gjort, ikke kunne udtage den fra at være under lige Vilkaar med den gamle historiske Christendom, der nu i atten Aarhundreder har gjældet for en Guddommelig Døphøning. Som med Denne maatte det ogsaa være med den Clausenske Døphøning, at Dens Apostler fik at have Taalmodighed med de Bantroer, som hverken deres Betsalenhed kunde vinde, deres Grunde overtøye eller deres Mirakler faae, da det efter Sagens Natur er umuligt at paavinge Nemeser et aandeligt Pys, de enten ikke kan eller ikke vil modtage, og ligesaa umuligt for Andre end Gud at afgjøre, hvorvidt Blindheden er virkelig eller forfikt. Remmer nu hertil at den gamle historiske Christendom har i det Mindste et stort Vidnesbyrd for sig af Erfaringen: saavel Millioner Enkeltes Erfaring, der i den sandt baade et Pys og et Liv, der gjorde dem lykkelige under Levnets-Lobet og rolige paa Døds-Tengen, som Følgenes og Øvrighedernes Erfaring, der i denne Christendom fandt et hidtil mageløst Livs-Princip, et Lægemiddel for Menneske-Naturens mange Sygdomme og Udviklings-Middel for Dens Søner; kommer Dette til, da ser man let, at aldrig kunde Sværet drages daarligere for nogen Døphøning end for den Clausenske, der i det Mindste maa blive meget aldre end dens Ophavemand, for at vinde et saadant Vidnesbyrd af Erfaringen og faa god en Fordom hos redelige Sandheds-Benner, som den gammeldags Christendom har.

Naar da nu Professor Clausen paastaar, at den Danske Stats-Kirkes tusindaarige Daabs-Pagt som han end ikke kan nægte, vi spore hos de Christne

faa langt tilbage, som deres Kirke-Historie gaar, at den absolut skal og maa ombyttes med en Naden, der tælles ham og hans Fader, fordi det, efter deres Overbeviisning, er det Samme at forsage Djævelen, som at troe paa ham, hvad Enhver kan see, er en gruelig Overtro, og har fordi jeg paastaar, at Forsagelsen af Christi Fiende hører væsentlig med til de Christnes Trostads-Ed, og at Afskaffelse af den gamle Daabs-Pagt er Ophevelse af det gamle Kirke-Samsind; naar Professor Clausen paastaar Sigt, da vælter det tilvisse ikke den bedste Fordom om hans Døphøning, da han som en oplyst Mand jo maatte indsee, at Man aldrig kan være længere fra at troe: stole paa en vis Person end naar Man forsøger ham, at vi helbrejtes ingenlunde for hvad han kalder vor Overtro, ved at kranke i vor Samvittigheds-Frihed og at det kun er mohomeds Døphøning, at den sande Guds-Dyrkelse skal indføres med Sværet-Slag.

Men maaskee er det kun ved lidt Ubehændighed i Handteringen af Moders-Maalet, ei sjelden hos de meget Lærde, at Hr. Professoren synes at ville have den gamle Daabs-Pagt afskaffet ved et Magtsprog, medens det kun er hans Mening, at han og hans Fader og Tilhængere vil have Lov til at forkaste den?

Det skulde være mig kiært, om Hr. Professoren dog saaledes i een Ting var enig med mig, men han maatte i saa Fald den Enighed være meget forhad, siden min lille Bog om Daabs-Pagten, der netop foreslaar en billig Deling, er den Gæst af Mine, han har søgt at nedrive. Man maa da vel

antage, hvor rimeligt det end er, at Hr. Professorens virkelig ønske, at jeg og alle Ligefindede skulde tringes til hvad der i vore Dine er Sjæls Fortæbelse: at skafde vor Daabs-Pagt, og, vilde vi stræbe at holde paa den for os og vore Børn, da henrettes eller benaades med Lugi-Huset, og er det virkelig hans Mening, da er jeg dog vis paa, ikke ret mange Dannermand misunde ham den høiere Oplysning i Salighedens Sag, hvoraf noget saa Himeltraabende skulde være den første praktiske, i det virkelige Liv indgribende Følge.

Nei, vel kan jeg begribe, at alle De, der synes bedst om det ottende Aarhundredes Oplysning, ansee det for en Smaating, hvad vi kalde „den Saligheds Sag“, og at de bare lidt Nag til Drøthoborene, hvis Fædre præfede til Kirke-Sang og Skrifte-Maal, men naar de mærke, at hvad Hr. Professorens farer i Harnisk over, er slet ikke andet end et Forslag af mig, hvorved deres Børn saavel som mine sikkes mod hierarchiske Bestræbelser under alle Forver, da vil selv de sikkest finde, at hans Seier over et saadant Forslag vilde i sig selv være sørgelig nok, at den ikke skulde siges med en Religions-Forsølgelse mod mig og den gamle Stats-Religions øvrige troe Tilhængere, der ei kunde bevæges til at bygge vort Saligheds-Haab paa Clausens Oplysning i Modsigelse med hele den Christne Menigheds Vidnesbyrd, eller ombytte en Daabs-Pagt, hvis Apostoliske Rigtighed neppe kan bestrides, med en Splinter-Ny, der, som saadan, selv beviste sin Urigtighed.

Hvorvidt det for Resten vilde være paa seligt og

gavnligt, at det vigtige praktiske Spørgsmaal, om Veien til en virkelig Samvittigheds-Frihed, blev mundtlig drevet mellem Mand af de modsatte Partier, tør jeg vel ikke sige for vist; men tungt er det uretligt, hvis Man ikke i en saa vigtig Sag kan opfordre den Modstander, som skriftlig snøer sig fra den med Uartigheder, til mundtlig at holde Stand og forsvare sin Afsærd. Jeg føler i det Mindste, at hvorvel det laae i Sagens Natur, at jeg ei selv maatte fordunkle det praktiske Spørgsmaal om Samvittigheds-Frihed ved at indlade mig paa alle de Theoretiske: om vor Daabs-Pagts Apostoliske Rigtighed, om Djævelens Tilværelse, efter Striptens og Koraustens Dom o. s. v. som det ved denne Leilighed har behaget Professorens at opkaste og paa sin Vis at affærdige, saa anser jeg mig dog forpligtet og erklærer mig villig til at gjøre mundtlig Rede for alle mine kirkelige Paastande, naar Hr. Professor Clausen først vil gjøre Rede for sin urimelige Harme over min lille Bog om Daabs-Pagten og sine Udsagn paa mig i den Anledning. Ja, med det Grafte Ny Testament ved Haanden og med den Smule Forstand i Panden, Gud har givet mig, vil jeg i saa Fald forsvare min Christendoms Rigtighed mod alle de Indvendinger, ikke blot Hr. Professor Clausen men hvilken som helst stunder Mand, i eller udenfor det Theologiske Facultet, derimod vil opkaste. At overbevise Folk paa Aandens Enemærker kan Man ligesaa vel være forpligtet til, som til at omvende dem; men at forsvare sine Paastande, naar forlanges, med Mund og

